

Enheten för naturvård

Fifång SE0110101

Bevarandeplan för Natura 2000-område

(enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Inledning

Bevarandeplanen är det dokument som beskriver vilka mål som ska uppnås i bevarandet av ett Natura 2000-område och som anger vilka bevarandeåtgärder som planeras. I bevarandeplanen beskrivs vilka förutsättningar som krävs för att de utpekade arterna och livsmiljöerna ska upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus. Det har betydelse för tillämpningen av regelverket om Natura 2000-områden.

BEVARANDEPLANDatum
2016-12-20Beteckning
511-44749-2016

Namn	Fifång	Areal	176,3 ha
Natura 2000-kod	SE0110101		
Kommun	Södertälje		
Bevarandeplan fastställd av Länsstyrelsen	2007-02-05		
Bevarandeplan reviderad av Länsstyrelsen	2016-12-20		
Områdestyp och status	SAC-område enligt art- och habitatdirektivet		
Ägarförhållanden	Statligt		

Ingående livsmiljöer enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. Livsmiljöer.

Livsmiljökod	Livsmiljöns namn	Areal (ha)	Andel (%)
1210	Driftvallar	0,2	0,11
1630	*Strandängar vid Östersjön	3,6	2,0
8220	Silikatbranter	12	7,0
9010	*Taiga	24	14
9070	Trädklädd betesmark	23	13
9080	*Lövsumpskog	2,3	1,0

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

Natura 2000-arter är arter som finns upptagna i bilaga 2 till EU:s art- och habitatdirektiv och skyddas därmed av Natura 2000-reglerna. I denna bevarandeplan nämns andra arter än de som är skyddade av Natura 2000-reglerna. Dessa arter har inte samma lagliga skydd såsom eventuella Natura 2000-arter.

Tabell 2. Arter.

Artens kod	Svenskt namn	Vetenskapligt namn
Inga Natura 2000-arter finns rapporterade från området.		

Bevarandesyfte för Fifång

Bevarandesyftet och beskrivningen av livsmiljöer nedan utgör den beskrivning som ska upprättas i enlighet med 17 § förordningen om områdesskydd m.m. (FOM). Tillsammans med bevarandemål och bevarandeåtgärder i denna plan

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44749-2016

utgör de underlag som visar hur myndigheterna behöver arbeta för att motsvara kraven i 16 § FOM.

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att bidra till att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade livsmiljöerna.

Något som särskiljer Fifång från de flesta andra mellanskärgårdsområden är den rika förekomsten av gammal grov och vidkronig ek. Sådan är dock väl företrädda på angränsande fastlandskuster och i skärgården mot sydväst, i Södermanlands län. I de smala dalgångarna mellan öns dominerande bergryggar finns små vindlande ekhagar. Som en följd av det fuktiga lokalklimatet i skärgården finns en mycket välutvecklad flora av krävande lavar på de gamla grova ekarna med en lång rad hotade arter. Till beteslandskapet hör också relativt små, men floristiskt intressanta, strandängar. Områdets prioriterade livsmiljöer är därför ekhagarna (9070) och strandängarna (1630). Det finns koncentrationer av bestånd med gammal grov ek längs Södertörns kuster och längs Södermanlandskusten åt sydväst. Liknande naturvärden som på Fifång finns i många områden både åt norr, öster och sydväst. Inom ca 15 km radie finns skyddade exempel i 12 naturreservat och Natura 2000-områden och gissningsvis ungefär lika många andra oskyddade men i huvudsak ohotade större bestånd.

Prioritering av skötselåtgärder framgår av tabell 3.

Bevarandemål för Fifång

Driftvallar (1210)

- Arealen driftvallar ska bibehållas.
- Driftvallarna ska bestå av ansamlingar av blåstång och säv samt annat organiskt material.
- Driftvallarna ska hysa samhällen av kvävegynnade, annuella växter.
- Stränderna ska bestå av sten eller grus.
- Det ska ske en kontinuerligt tillskott av driftmaterial.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

***Strandängar vid Östersjön (1630)**

- Arealen strandängar vid östersjön ska bibehållas.
- Vegetationen ska vara välhävdad av bete och/eller slåtter, helst bete vid vegetationsperiodens slut så att ansamling av förna inte sker.
- Igenväxningsvegetation förekommer inte.
- Marken ska vara opåverkad av konstgödsling och stödutfodring, kalkning, dikning, insädd av för livsmiljön främmande arter.
- De för livsmiljön typiska arterna, till exempel ormtunga, dvärgarun, strandrödtoppa och blåsklöver, ska finnas i livskraftiga bestånd.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44749-2016

Silikatbranter (8220)

- Arealen silikatbranter ska bibehållas.
- Det ska finnas varierade miljöer på bergssluttningarna med allt ifrån solbelysta klippväggar till vattenöversilade klippor i skugglägen.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

***Taiga (9010)**

- Arealen taiga ska vara minst 24 hektar.
- Skogen ska ha en varierad åldersstruktur och artsammansättning med en tämligen allmän-riklig förekomst av gamla och grova träd samt död ved i olika former och nedbrytningsstadier.
- Det ska finnas ett måttligt till påtagligt inslag av lövträd (speciellt gamla och/eller grova träd).
- Området ska påverkas av störningar, exempelvis i form av stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
- Kontinuerlig förekomst av tall och gran ska upprätthållas
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

Trädklädd betesmark (9070)

- Arealen trädklädd betesmark ska vara minst 23 hektar.
- Vegetationen ska vara välhävdad av bete varje år vid vegetationsperiodens slut så att ansamling av förna inte sker.
- Eventuella buskar som är lämpliga att utgöra skydd för naturlig föryngring av ädellövträd kan lämnas.
- Det ska finnas rikligt med gamla grova ekar.
- Det ska finnas grov död ved och mulmträd.
- Grova ekar ska stå solexponerade och fria från konkurrerande träd och buskar.
- De för livsmiljön typiska arterna, till exempel gammelekslav, grå skärelev, gul dropplav, arter i artgruppen blekspikar samt kärlväxterna liten blåklocka och gullviva, ska finnas i livskraftiga bestånd.

***Lövsumpskog (9080)**

- Arealen lövsumpskog ska bibehållas.
- Skogen ska ha en varierad åldersstruktur och artsammansättning med en tämligen allmän-riklig förekomst av gamla träd samt död ved i olika former och nedbrytningsstadier.
- Området ska påverkas av störningar, exempelvis i form av stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
- Skogen ska domineras av klibbal av varierande ålder med inslag av gamla träd, död ved och alsocklar.

BEVARANDEPLANDatum
2016-12-20Beteckning
511-44749-2016

- Igenväxningsvegetation som utgörs av barrträd förekommer inte eller endast i begränsad omfattning.
- Grundvattenytan ska variera och vara hög under större delen av året.
- Sumpskogen ska vara opåverkad av dikning eller dämning.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

Beskrivning av området

Fifång är en långsmal ö som ligger söder om Mörkö. Ön är kuperad och består av flera berg, hållar och bergssluttningar mot vattnet. I norr finns en smal sandrevell mellan huvudön och Paradisholmen. I de norra delarna av Fifång finns i stort sett opåverkad hällmarkstallskog med inslag av gran och löv. Mellan och i kanten av hållarna finns sänkor med frodigare partier med blandskog med stort lövinslag. Här finns flera gamla tallar, ekar, askar, lindar och almar. Flera av ädellövträden är invuxna bland granar och yngre träd och skulle behöva röjas fram. I nordost finns ett alkärr med välutvecklade socklar. Delar av ön hävdas fortfarande av nötbete och delvis slåtter. I öster finns en havsstrandäng som slås och efterbetas. Hela den norra delen av ön betas extensivt och den sydvästra delen betas mer intensivt. I sydväst har delar av den trädklädda betesmarken röjts och restaurerats.

På Fifång finns en mycket rik lavflora knuten till de gamla ädellövträden, främst till ekarna, och flera hotade och rödlistade arter har hittats. Bland annat följande arter: ekpricklav (hotkategori: VU = sårbar), liten sönderfallslav (VU), stor sönderfallslav (hotkategori: EN = starkt hotad), blyertslav (hotkategori: NT = missgynnad), alléorangelav (VU), skuggorangelav (NT), parknål (VU), gul dropplav (NT), parasitsotlav (VU), kortskaftad parasitpik (NT), brunskaftad blekspik (NT), gammelekslav (VU), hjälmbrosklav (NT), mjölig klotterlav (NT), grå skärelav (NT), rosa skärelav (NT) och rödbrun blekspik (NT). Övriga rödlistade arter som hittats på Fifång är idegran (NT, på Paradisholmen), oxtungsvamp (NT) och paddfot (NT).

I de centrala delarna av ön ligger Fifångs gård som idag arrenderas av en båtklubb. De gamla åkermarkerna intill gården hålls öppna för att bibehålla ett öppet och vackert odlingslandskap. Ön är ett populärt utflyktsmål för båtägare och sommartid kommer många besökare till ön.

Fifång och några intilliggande öar har varit naturreservat sedan 1999. För mer detaljerade beskrivningar av Fifångs naturvärden hänvisas till naturreservatets beslut och skötselplan.

BEVARANDEPLANDatum
2016-12-20Beteckning
511-44749-2016**Beskrivning av livsmiljöer****Driftvallar (1210)**

Denna naturtyp utgörs av kväverika driftvallar med vegetation av ettåriga växter. Driftvallarna uppkommer genom att tång, vass eller annan vegetation drivit med vattnet genom strömmar och vågrörelser och lagrats upp som små ”vallar” längs stränderna. Vanliga arter är gåsört, kvickrot och mållor. På reveln på norra Fifång växer en speciell sandflora och björnbär. Miljön är intressant för fjärilar, däribland den i länet sällsynta svingelgräsfjärilen som har påträffats här.

***Strandängar vid Östersjön (1630)**

På Fifång finns havsstrandängar på öns centrala delar, på östra stranden. Dessa är öppna och slåss och efterbetas (östra delen) respektive betas (västra delen) regelbundet. Naturtypen utgörs ofta av lågvuxen vegetation som är mer eller mindre tydligt zonerad och påverkas av landhöjningen. Floran och faunan är ofta artrik med många arter som inte finns i andra miljöer. På strandängarna på Fifång har följande för naturtypen typiska arterna hittats: ormtunga, dvärgarun, strandrödtoppa och blåsklöver.

Silikatbranter (8220)

Naturtypen utgör en viktig livsmiljö för klipplevande lavararter och är känslig för slitage, t ex genom alltför intensivt friluftsliv. I en brant på östra delen av Fifång har lavarten *Umbilicaria crustulosa* hittats. Detta är den enda fyndplatsen för arten utanför fjällen under de senaste 200 åren.

***Taiga (9010)**

I den norra delen av Fifång ligger två områden bestående av naturtypen västlig taiga. Områdena separeras av ett ädellövskogsbälte som går i nordsydlig riktning mellan två höjder där västlig taiga finns. Västlig taiga utgörs av en naturskogsliknande hållmarkstallskog med död ved i form av lågor, torrakor och högstubbar. Området har varit utsatt för skogsbränder tidigare. Skogen har utvecklats naturligt, d v s behållit en stor del av den naturliga skogens artsammansättning, åldersvariation och ekologiska funktion. Skogen har varit utsatt för mindre plockhuggningar men har aldrig varit omfattats av större kalavverkningar. Skogen hyser en rad sällsynta arter som är knutna till död ved och olika successionsstadier. I området har bl a gränsticka och rynkskinn hittats. Båda är arter som växer på granlågor och kräver en kontinuerlig tillgång på granlågor.

Trädklädd betesmark (9070)

I östra delen av den sydvästra halvön är en långsmal trädklädd betesmark med grova ekar mellan två hållpartier nyligen röjd. Här växer bl a smultron, vårbrodd och fyrkantig Johannesört. De för naturtypen typiska arterna gammelekslav, grå skärelav, gul dropplav, arter i artgruppen blekspikar samt kärlväxterna liten blåklocka och gullviva förekommer i området.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44749-2016

***Lövsumpskog (9080)**

Denna naturtyp utgörs av lövsumpskog som i sumpskogen på nordöstra Fifång domineras av klibbal och invaderande ung och medelålders gran. Alarna står på tydliga socklar. De många sällsynta mossor, lavar och svampar som kan hittas i denna naturtyp är bl a knutna till gamla senvuxna lövträd, hög luftfuktighet och stor förekomst av socklar. I syöstra delen av sumpskogen har ett dräneringsdike grävts vilket fått till följd att gran börjat växa in alltmer i området. Typiska arter som kan hittas i denna naturtyp är t ex spädstarr, rankstarr, fackelblomster, topplösa och spärrvitmossa.

Utvecklingsområden

I området finns partier som har potential att utvecklas till Natura 2000-livsmiljö. I dagsläget finns dock inte de för livsmiljöerna utmärkande strukturer och processer i tillräckligt hög utsträckning.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt

Området har ett starkt skydd i egenskap av naturreservat. Potentiella hot såsom skogsbruksåtgärder annat än i naturvårdsyfte, nydikning eller schaktning och olika typer av exploatering är förbjudna enligt föreskrifterna för reservatet.

En komplett lista är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts mest relevanta.

Driftvallar (1210)

- Oljeutsläpp.
- Slitage och störningar orsakade av det rörliga friluftslivet.
- Städning av stränderna.

***Strandängar vid Östersjön (1630)**

- Upphörd hävd med igenväxning som följd.
- Kväveläckage från intilliggande marker.

Silikatbranter (8220)

- Bortförel av död ved.
- Alltför intensivt friluftsliv kan hota att skada den bitvis trampkänsliga klippvegetationen.

***Taiga (9010)**

- Transporter genom området kan förstöra markskiktet och förändra hydrologin.
- Bortförel av död ved.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44749-2016

Trädklädd betesmark (9070)

- Igenväxning till följd av upphörd eller minskad hävd. Detta leder till beskuggning av de grova lövträden vilket förkortar trädens livslängd och missgynnar de många trädlevande arterna som företrädesvis gynnas av att trädet är solbelyst.
- Vinterbete kan bidra till att marken trampas sönder och att föryngringen av rekryteringsträd försvåras. Avsaknaden av ersättningsträd till de gamla grova träden är ett hot i sig.
- Stora stormfällningar av gamla grova träd. Försök att undvika att röja så att vindstyrkorna ökar och riskerar att fälla träd.
- Bortstädning av döda högstubbar och torrakor utgör ett direkt hot mot de arter som de hyser.

***Lövsumpskog (9080)**

- Inget aktuellt hot i detta område.

Bevarandeåtgärder med tidsplan**Gällande regler**

Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken (MB) krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett Natura 2000-område som har förtecknats enligt 7 kap 27 § MB. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av området. Alla Sveriges Natura 2000-områden utgör dessutom riksintressen (enligt 4 kap MB), vilka ska beaktas vid prövning av ärenden och planläggning.

Området är skyddat som naturreservat enligt 7 kap. MB.

Strandskydd gäller enligt 7 kap 13-18 §§ MB inom hela Natura 2000-området. Inom strandskyddat område är viss typ av exploatering förbjuden, t.ex. uppförande av ny byggnad. Undantag från förbudet gäller t.ex. byggnader som behövs för de areella näringarna och som måste finnas inom strandskyddat område.

Behov av ytterligare reglering

Det finns inget behov av ytterligare reglering.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20Beteckning
511-44749-2016

Tabell 3. Förslag till skötselåtgärder som komplement till vad som gäller i eventuella åtagandeplaner samt i skötselplanen för Fifångs naturreservat. Åtgärder i kursiv är prioriterade. Åtgärder ska ske i området under 2016.

Livsmiljö/art	Åtgärd	Tidsplan
Driftvallar (1210)	Röjning av igenväxning.	Vid behov.
*Strandängar vid Östersjön (1630)	<p><i>Bete och/eller slåtter, helst slåtter.</i> Betespåsläpp i den del som betas bör ske efter det att de flesta strandängsfåglarna kläckt sina ungar i början av juni. Därefter är det viktigt att betessäsongen kommer igång medan lågvatten råder och vassvegetationen är smaklig för betesdjuren. Det är en fördel med förlängd betesperiod på hösten och efterbete i den del som slås.</p> <p>Ingen stängsling mot vattenlinjen bör förekomma. Om stängsling är nödvändig måste denna ske en bra bit ut i vattnet så att betesdjuren kan hålla tillbaka vassvegetationen.</p>	<p>Årligen.</p> <p>Kontinuerligt.</p>

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20Beteckning
511-44749-2016

Trädklädd betesmark (9070)	<p><i>Bete och/eller slätter, helst bete.</i></p> <p><i>Fortsätta den successiva friställningen av samtliga jätteekar och unga och medelålders ersättningsträd till dessa så att grenarna inte konkurrerar med omgivande växtlighet och så att åtminstone delar av stammarna är solbelysta. Utglesningen kring träden bör ske långsamt så att de hotade lavarna på trädstammarna hinner anpassa sig till ökad vind. Det är främst gran och ung asp som ska tas bort.</i></p> <p>För att få upp unga ersättningsträd av främst ek bör solbelysta luckor skapas och unga plantor bör skyddas mot betesskador genom t ex en tillfällig inhägnad.</p>	<p>Årligen.</p> <p>Fortlöpande till 2020.</p> <p>Kontinuerligt under restaureringsarbetet</p>
*Lövsumpskog (9080)	<p>Röjning av ung gran som kommit upp till följd av dränering i området. Om granen börjar ta över på bekostnad av lövet bör en igenläggning av diket övervägas (se skötselplanen för naturreservatet)</p>	<p>Vid behov.</p>

Bevarandetillstånd i dag

Tabell 4. Bevarandetillstånd hos ingående livsmiljöer.

Livsmiljö/art	Bevarandetillstånd
Driftvallar (1210)	<i>Gynnsamt.</i> En inventering av naturvärdena bör dock genomföras för att få bättre kunskap om livsmiljöns bevarandetillstånd.
*Strandängar vid Östersjön (1630)	<i>Gynnsamt.</i> Albården måste dock tas bort.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44749-2016

Silikatbranter (8220)	<i>Gynnsamt.</i> En inventering av naturvärdena bör dock genomföras för att få bättre kunskap om naturtypens bevarandetillstånd.
*Taiga (9010)	<i>Gynnsamt.</i>
Trädklädd betesmark (9070)	<i>Ej gynnsamt.</i> Det pågående restaureringsarbetet med att framför allt friställa ek (gamla ekar och ersättningsträd) och ta bort gran måste slutföras för att uppnå ett gynnsamt bevarandetillstånd.
*Lövsumpskog (9080)	<i>Ej gynnsamt.</i> För att uppnå ett gynnsamt bevarandetillstånd behöver granen tas bort.

Inventeringar i området och andra referenser

Artdatabanken, lista med rödlistade arter, uttag 2002-05-10.

Ljungberg, Bo. Värdefulla områden inom Södertälje kommun enligt "Projekt hotade arter på Södertörn". Stencil. 1993.

Länsstyrelsen i Stockholms län. Naturkatalog för Stockholms län. Remissupplaga. 1996.

Länsstyrelsen i Stockholms län. Skötselplan för Naturreservatet Fifång. 28 maj 1999.

Länsstyrelsen i Stockholms län. Våtmarksinventering i Stockholms län. Rapport nr 1997:1. 1997.

Länsstyrelsen i Stockholms län. Åtgärdsplan för Fifång, delområde 3 och 4. AB 1744. År 2001.

BEVARANDEPLANDatum
2016-12-20Beteckning
511-44749-2016**Karta**

Livsmiljöernas sifferkoder i kartan och dokumentet är korrekta liksom namnen i dokumentet. Livsmiljöernas namn i kartan kan dock vara felaktiga.

